

Sygn. akt II Ca 187/22

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 października 2022 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu, Wydział II Cywilny Odwoławczy

w składzie: Sędzia Sądu Okręgowego Ryszard Małecki

po rozpoznaniu w dniu 12 października 2022 r. w Poznaniu

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództw G. K. (1) i A. K. (1)

przeciwko Towarzystwu (...) S.A. z siedzibą w W.

o zapłatę

na skutek apelacji wniesionej przez pozwanego

od wyroku Sądu Rejonowego w Obornikach

z dnia 14 grudnia 2021 r.

sygn.. akt I C 301/20

zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że:

w punkcie I.:

oddala powództwo,

zasądza od powoda na rzecz pozwanego kwotę 662,08 zł tytułem zwrotu wydatku na opinie biegłych, nie obciążając powoda kosztami zastępstwa procesowego poniesionymi przez pozwanego;

w punkcie II.

oddala powództwo,

zasądza od powódki na rzecz pozwanego kwotę 662,08 zł tytułem zwrotu wydatku na opinie biegłych, nie obciążając powódki kosztami zastępstwa procesowego poniesionymi przez pozwanego;

zasądza od powodów na rzecz pozwanego po 1.950 zł stanowiących opłaty sądowe od apelacji, nie obciążając powodów kosztami zastępstwa procesowego poniesionymi przez pozwanego w postępowaniu apelacyjnym.

Ryszard Małecki

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Rejonowy w Obornikach:

co do sprawy z powództwa G. K. (1):

zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 40.000 (czterdzieści tysięcy) złotych z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od tej kwoty od dnia 31 stycznia 2020r. do dnia zapłaty;

kosztami procesu obciążył pozwanego, przy czym szczegółowe ich wyliczenie pozostawia referendarzowi sądowemu;

co do sprawy z powództwa A. K. (1):

zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 40.000 (czterdzieści tysięcy) złotych z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od tej kwoty od dnia 12 marca 2020r. do dnia zapłaty;

kosztami procesu obciążył pozwanego, przy czym szczegółowe ich wyliczenie pozostawia referendarzowi sądowemu.

Z powyższym rozstrzygnięciem w całości nie zgodził się pozwany wnosząc apelację, zarzucając zaskarżonemu orzeczeniu:

naruszenie prawa materialnego, tj. art. 448 § 1 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c. w zw. z art. 917 k.c., poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i błędne uznanie, że w okolicznościach niniejszej sprawy ziściły się przesłanki dla zasądzenia na rzecz rodzeństwa G. i A. K. (1) jakiegokolwiek zadośćuczynienia w związku z wypadkiem z dnia 15 listopada 2006 r., w którym śmierć poniosła R. K., matka powodów, w sytuacji gdy przedstawiciel ustawowy powodów w dniach 29 lipca 2015 r. i 13 października 2015 r. zawarł z pozwanym wiążące umowy, które zostały poddane sądowej kontroli legalności, na mocy których zrzekł się w imieniu powodów jakichkolwiek dalszych roszczeń względem pozwanego,

naruszenie prawa materialnego, tj. art. 448 § 1 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c. w zw. z art. 917 k.c. w zw. z art. 65 k.c., poprzez dokonanie błędnej, nieodpowiadającej zamiarowi stron wykładni oświadczenia woli, tj. zapisów umowy zawartej pomiędzy ówczesnym przedstawicielem ustawowym G. K. (1) i A. K. (1) i poprzednikiem prawnym pozwanego w dniu 05 listopada 2008 r. poprzez przyjęcie, że wypłacona na tej podstawie kwota rekompensowała powodom wyłącznie szkodę materialną związaną ze śmiercią matki, w sytuacji, gdy w rzeczywistości wypłacona kwota miała zrekompensować powodce całokształt konsekwencji tego zdarzenia, w tym także krzywdę z tym związaną,

naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. naruszenie przepisów art. 448 k.c. w zw. z art. 24 k.c., poprzez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na uznaniu, że w okolicznościach przedmiotowej sprawy kwota po 82.500 zł na rzecz każdego z powodów stanowi dla nich odpowiednią sumę zadośćuczynienia za doznaną przez nich krzywdę związaną z zerwaniem więzi rodzinnych po śmierci matki, wobec braku uwzględnienia istotnych czynników wpływających na miarkowanie wysokości zadośćuczynienia, tj:

upływu znacznego czasu pomiędzy wypadkiem, a datą wyrokowania (prawie 15 lat),

faktu, iż szkoda powodów związana ze śmiercią matki miała charakter wyłącznie niematerialny i jako taka została już skompensowana przez wypłatę przez pozwanego w ramach umów kwot po 38.000 zł (w 2008 r.) i po 42.500 zł (w 2015 r.).

faktu niewłaściwej postawy rodzicielskiej R. K. względem powódki przed zaistnieniem wypadku,

co w konsekwencji doprowadziło do zasądzenia na rzecz powodów rażąco zawyżonego zadośćuczynienia,

- naruszenie prawa procesowego, które miało istotny wpływ na wynik procesu, tj. art. 233 § 1 k.p.c. - poprzez przekroczenie przez Sąd orzekający granic swobodnej oceny dowodów w zakresie w jakim Sąd ustalił rozmiar krzywdy powodów jako bardzo istotny w oparciu o ich wyobrażenia na temat matki i pozytywnego wpływu R. K. na własny los w przypadku, gdyby do wypadku nie doszło, w sytuacji, gdy z zebranego materiału dowodowego jednoznacznie wynika, że R. K. poważnie zaniedbywała swoje obowiązki względem dzieci, w szczególności nie partycypowała w ich utrzymaniu i nie stanowiła dla nich dobrego wzorca, a zatem nie dawałaby rękojmi zaspokojenia potrzeb powódki także w sytuacji, gdyby do wypadku nie doszło.

Mając powyższe na uwadze apelujący wniósł o:

oddalenie powództwa G. K. (1) w całości,

oddalenie powództwa A. K. (1) w całości,

zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego kosztów procesu w postępowaniu przed Sądem I instancji, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, z uwzględnieniem opłaty skarbowej od pełnomocnictwa,

zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

W odpowiedzi na apelację powodowie wnieśli o jej oddalenie w całości oraz o zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym, według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja pozwanego okazała się zasadna.

Sąd Okręgowy podziela ustalenia faktyczne Sądu Rejonowego i poczynione na ich kanwie rozważania.

W pierwszej kolejności Sąd Okręgowy zauważa, że zgodnie z art. 101 § 3 krio. rodzice nie mogą bez zezwolenia sądu opiekuńczego dokonywać czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu ani wyrażać zgody na dokonywanie takich czynności przez dziecko w judykaturze dominuje pogląd, że zezwolenia sądu opiekuńczego wymagają procesowe czynności dyspozycyjne, jak np. zrzeczenie się roszczenia odszkodowawczego (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z 5 marca 1962 r., IV CR 578/61, OSNCP 1963, nr 6, poz. 127), cofnięcie pozwu (por. wyrok Sądu Najwyższego z 1 sierpnia 1966 r., II CR 279/66, OSNPG 1966, nr 11–12, poz. 58), zawarcie ugody (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 9 września 1997 r., I CKU 13/97, i z 5 lutego 1999 r., III CKN 1202/98).

Sąd Okręgowy stoi na stanowisku, że ugoda w przedmiocie zadośćuczynienia zawarta przez przedstawiciela ustawowego w imieniu małoletniego bez zezwolenia sądu opiekuńczego jest ważna w części wyłącznie przysparzającej, o ile nie wiąże się to z jakimikolwiek obciążeniami dla małoletniego, natomiast jest nieważna w części, w jakiej zawarte w niej zostało oświadczenie o rezygnacji w jakiegokolwiek formie z dochodzenia dalej idących roszczeń.

Ugoda zawarta przez ojca małoletnich z ubezpieczycielem w 2008 r. była ważna wyłącznie w części przysparzającej powodom świadczenie, natomiast jako nieważna nie wywołała skutku w postaci zrzeczenia się roszczeń przekraczających wypłaconą kwotę – nie zachodzi więc przypadek tzw. rei transactae.

Jednocześnie w kontekście tej ugody zauważyć należy, że odszkodowanie z art. 446 § 3 kc. z istoty swej miało na celu wyrównanie szkody majątkowej, która była wynikiem ujemnych doznań o charakterze psychicznym, a nie stricte rekompensatę krzywdy. Sąd Okręgowy stoi na stanowisku, że odszkodowanie wypłacone na podstawie art. 446 § 3 kc. nie może być wprost zaliczone na poczet zadośćuczynienia przyznawanego na podstawie art. 448 kc. w zw. z art. 24 § 1 kc., tak wypłacone odszkodowanie co do zasady winno być jednak uwzględniane przy wymiarze zadośćuczynienia

za krzywdę stosownie do okoliczności konkretnego przypadku przez m.in. ocenę, na ile wyrównywało ono szkodę niemajątkową i stanowiło w rzeczywistości zadośćuczynienie za krzywdę.

Fakt wypłacenia ojcu powodów kwot po 38.000 zł tytułem odszkodowania winien zostać uwzględniony przy jego wymiarze, zważywszy że aspekt majątkowy tego odszkodowania sprowadzał się w przypadku powodów do utraty jednego z żywicieli, niewątpliwie więc częściowo zaspokajało ono także ich krzywdę niemajątkową.

Powyższe uwagi dotyczące ważności ugody zawartej bez zezwolenia sądu opiekuńczego dotyczą także ugód sądowych zawartych w 2015 r. – co do zasady nie pozbawiały one powodów prawa dochodzenia zadośćuczynienia w dalszej części, jednak nie sposób abstrahować przy ich ocenie od ich funkcji kwitującej dłużnika.

Powód G. K. (2) wytoczył przeciwko pozwanemu powództwo o zapłatę zadośćuczynienia w sprawie I C 1369/15 SO w Poznaniu, powołując się na nieważność ugody pozasądowej z 2008 r. i określając wysokość należnego zadośćuczynienia na kwotę 100.000 zł. Następnie, będąc reprezentowanym przez profesjonalnego pełnomocnika, zawarł z pozwanym ugody, uznając za należne zadośćuczynienie kwotę 42.500 zł. i stwierdzając w ugodzie, że kwota ta całkowicie zaspokaja jego roszczenie wynikające z wypadku z dnia 15 listopada 2006 r. Powód uznawał więc, że jego roszczenie zostało w całości zaspokojone, a wypłata ugodzonego świadczenia przez pozwanego doprowadzi do wygaśnięcia zobowiązania.

Powódka A. K. (2) natomiast już w samym żądaniu zadośćuczynienia sformułowanym we wniosku o zawezwanie do próby ugodowej (I Co 135/15 SR Poznań-Stare Miasto w P.) wyceniła należne jej zadośćuczynienie na kwotę 42.500 zł powołując się wprost na tożsamy wymiar zadośćuczynienia wynikający z ugody zawartej przez powoda G. K. (2) w sprawie I C 1369/15 SO w Poznaniu. W wypadku powódki ugoda zawarta w postępowaniu pojednawczym na kwotę dokładnie odpowiadającą zgłoszonemu żądaniu w sposób jeszcze bardziej oczywisty wyczerpywała w całości jej roszczenie i jej wykonanie doprowadziło do wykonania zobowiązania.

Zawarcie powyższych ugód nie pozbawiło powodów co do zasady prawa dochodzenia roszczenia w przyszłości i nie pozwalało pozwanemu powoływać się na rei transactae, U podstaw zmiany wyroku i uznania roszczeń powodów zgłoszonych w niniejszej sprawie za niezasadne legło przekonanie Sądu Okręgowego, że świadczenia w kwocie po 42.500 zł wypłacone powodom przez pozwanego łącznie na podstawie ugód z 29 lipca 2015 r. (co do powoda G. K. (1)) i z 13 października 2015 r. (co do powódki E. K.) przy uwzględnieniu świadczeń wypłaconych na podstawie ugody pozasądowej z 5 listopada 2008 r. (po 38.000 zł) stanowiło spełnienie świadczenia i doprowadziło do wygaśnięcia zobowiązania pozwanego wobec powodów.

Na koniec należy podkreślić, że niewątpliwie bez znaczenia dla wymiaru obowiązku pozwanego pozostawał fakt ewentualnego zużycia wypłaconych środków przez ojca powodów na potrzeby własne – dłużnik małoletniego wierzyciela nie odpowiada za ewentualne niewłaściwe spożytkowanie świadczenia przez przedstawiciela ustawowego małoletniego, jest to sfera stosunków między rodzicem a małoletnim, poza kontrolą dłużnika.

W tym stanie rzeczy należało na podstawie art. 386 § 1 kpc. zmienić zaskarżony wyrok w sposób opisany w sentencji.

O kosztach procesu w I-ej i II-ej instancji Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 98 § 1 kpc. w zakresie kosztów sądowych poniesionych przez pozwanego, nie obciążając powodów kosztami zastępstwa procesowego poniesionymi przez pozwanego – art. 102 kpc. W postępowaniu pierwszoinstancyjnym pozwany poniósł wydatek na opinie biegłych w łącznej kwocie 1.324,16 zł (pozostała część zaliczki w kwocie 3.000 zł nie została wykorzystana), natomiast w postępowaniu apelacyjnym opłaty sądowe po 1.950 zł. Sąd miał na uwadze charakter dochodzone świadczenia, osobistą tragedię powodów związaną ze śmiercią matki oraz szczególne okoliczności, które legły u podstaw wytoczenia powództwa i kontrowersje związane z wykorzystaniem środków przyznanych powodom przez ich ojca.

Ryszard Małecki